

Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

Konkurrenskraftsrådet (forskning och rymd) den 23 maj 2025

Kommenterad dagordning

Forskning

Icke lagstiftande verksamhet

9. Halvtidsutvärdering av Horisont Europa: lärdomar och framåtblick mot nästa ramprogram för forskning och innovation.

Vilken typ av behandling förväntas i rådet: Diskussionspunkt.
Riktlinjedebatt

Ansvarigt statsråd: Johan Pehrson

Dokument: 8496/25

Förslagets innehåll:

Kommissionen (KOM) presenterade den 30 april halvtidsöversynen av Horisont Europa. Utvärderingen visar på flera positiva preliminära resultat av de projekt som finansierats via programmet. Bland annat menar KOM att programmet har en betydande multiplikatoreffekt där en euro spenderad på forskning och innovation via programmet ger ca 6 euro i samhällsnytta under en 20 års period. KOM pekar på att det finns utrymme för förbättringar, särskilt i form av förenkling, fokusering och mer konkreta resultat. KOM vill bland annat stärka de europeiska forsknings- och innovationsråden (ERC och EIC) samt öppna för mer dubbel användning av resultat.

Debatten på KKR föreslås inhämta synpunkter på halvtidsutvärderingen av Horisont Europa från forskningsministrar med hjälp av tre vägledande frågor:

- 1 Vilka resultat från halvtidsutvärderingen av Horisont Europa anser ni är särskilt viktiga för den återstående genomförandeperioden av programmet och för utformningen av nästa ramprogram för forskning och innovation inom EU?
- 2 Hur kan deltagandet av små och medelstora företag (SME) i ramprogrammet underlättas och påskyndas?
- 3 Hur ser ni på den aviserade nya rollen för europeiska innovationsrådet (EIC) i att stödja teknik med dubbel användning inom Horisont Europa? Bortsett från förhandlingarna om nästa fleråriga budgetram (MFF) och dess program, bör denna nya inriktning fortsätta i EU:s ramprogram för forskning och innovation efter 2027?

Förslag till svensk ståndpunkt:

Regeringen anser att EU:s ramprogram för forskning och innovation bör ha en struktur som är förutsägbar och stabil över tid, vilket möjliggör långsiktig planering och effektivt deltagande. Ramprogrammet ska finansiera såväl grund- och utmaningsdriven forskning som innovation, och möjliggöra samarbeten över lands- och ämnesgränser. Det ska också finnas mekanismer som visar att ramprogrammet effektivt styr mot högre kvalitet och att forskning och innovation i större utsträckning blir återanvändbar och kommer till nytta för forskare, företag och samhälle.

Beslutsprocessen för genomförandet av programmet behöver utvecklas med tydliga procedurer för att garantera medlemsstaternas inflytande, engagemang och framförhållning för att upprätthålla hög kvalitet i alla programkommitténs konfigurationer.

Vidare anser regeringen att forskningsbudgeten strikt bör allokeras för forskning och innovation för att bibehålla programkontinuitet och effektivitet, och att varje euro ska bidra till nya kunskaper, upptäckter och tekniska framsteg. Kvalitet inom forskning och innovation måste värnas och framtidens utmaningar och konkurrenskraften hos europeisk industri ska väga tungt vid prioritering av insatser.

Utformningen av FP10 bör därför ha en stark och integrerad inriktning mot excellens med tydliga och långsiktiga mål i den strategiska planeringen. Satsningarna ska ge förutsättningar för forsknings- och innovationsmiljöer av högsta kvalitet.

För att öka deltagandet av små och medelstora företag i ramprogrammet framhåller regeringen behovet av att ansöknings- och rapporteringsprocesserna bör förenklas genom att reducera byråkratin och antal krav, särskilt för små aktörer och nybörjare. Regeringen anser även att det behövs mer flexibla och mindre tidskrävande rapporteringskrav.

Regeringen anser att nästa ramprogram ska underlätta företagsengagemang i forsknings- och innovationsprojekt och forskningsinfrastrukturer över alla teknikmognadsnivåer (TRL) genom att till exempel minska administrativa hinder och skapa incitament för att locka företag, särskilt små och medelstora företag i hela Europa, att delta i forsknings- och innovationssamarbeten.

Innovationsekosystemen bör också utvecklas för att skapa bättre incitament för samverkan mellan akademi, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhällets organisationer. Fokus bör ligga på innovationsupphandling, regulatoriska sandlådor och finansiering av test- och demomiljöer, inkubatorer, science parks m.m.

Regeringen förespråkar ett fortsatt fokus på forskningens kvalitet och integritet även inom strategiska och säkerhetsrelaterade områden.

Regeringen anser att excellens i forskning och innovation fortsatt är av högsta prioritet även när civil-militära synergier inom forskning och utveckling eftersträvas.

Regeringen välkomnar att möjligheter till samverkan mellan civila och försvarsrelaterade forskningsområden utforskas. Arbetet bör inkludera ett konkret förhållningssätt kring dubbel användning inom forskning och utveckling så att potentialen kan tillvaratas och riskerna hanteras. Regeringen anser att det är viktigt att undvika att oförutsedda hinder uppstår som kan leda till oklarhet eller onödiga begränsningar i villkoren för bidrag i de civila forsknings- och innovationsprogrammen.

Regeringen understryker behovet av en balanserad bedömning av såväl risker som möjligheter som även betonar vikten av stärkt forskningsintegritet och akademisk frihet.

För nästa ramprogram är det enligt regeringen avgörande att forsknings- och innovationssamarbeten sker på ett säkert men fortsatt öppet sätt samt att hänsyn tas till de svåra avvägningar som behöver göras, i linje med principen att forsknings och innovation ska ske så öppet som möjligt och så begränsat som nödvändigt.

Datum för tidigare behandling i riksdagen: Har inte behandlats.

Faktapromemoria: 2017/18: FPM155 Horisont Europa

Fortsatt behandling av ärendet: Förslag till förordning väntas 16 juli 2025.

10. Rådets rekommendation om europeiska forskningsområdets (ERA) politiska agenda för 2025 till 2027

Vilken typ av behandling förväntas i rådet: Beslutspunkt. Politisk överenskommelse.

Ansvarigt statsråd: Johan Pehrson

Dokument: 7864/25 + ad01 /2025

Förslagets innehåll:

Europeiska kommissionen har antagit ett förslag till en ny politisk agenda för det europeiska forskningsområdet (ERA) för perioden 2025–2027. Denna agenda bygger vidare på den tidigare agendan från 2022–2024 och fungerar som en färdplan för att utveckla forskningsområdet i Europa. Målen inkluderar att främja öppen vetenskap och reformera forskningsbedömning.

Agendan omfattar 11 strukturpolitiska insatser och 8 konkreta åtgärder som syftar till att stärka Europas forskning och innovation genom ökat samarbete, effektivare system och bättre genomslag. De strukturpolitiska insatserna är långsiktiga och avser att integreras i medlemsstaternas och EU:s FoI-system. Åtgärderna är mer avgränsade, målinriktade och ska leverera konkreta resultat inom tre år. Både insatser och åtgärder, vilka beskrivs

utförligt i ett annex, ska genomföras på frivillig basis, vilket ger medlemsstaterna flexibilitet att välja om de vill delta och i vilka delar som är mest relevanta för deras nationella kontext. Genomförandet ska ske i dialog med relevanta aktörer och uppföljningen baseras på en gemensam övervakningsmekanism.

Förslaget till rådets rekommendation om ERA:s politiska agenda bygger på fyra gemensamma prioriteringar enligt ERA-pakten från 2021:

1. En fungerande inre kunskapsmarknad.
2. Gemensamt arbete med den gröna och digitala omställningen samt ökad samhällsnytta.
3. Stärkt tillgång till forskningsexcellens i hela EU.
4. Samordnade investeringar och reformer.

Rekommendationen lyfter i dessa prioriteringar behovet av fri rörlighet och talangattraktion, konkurrenskraft och samhällsnytta samt nödvändiga reformer och investeringar såsom 3-procentsmålet.

Förslag till svensk ståndpunkt:

Regeringen välkomnar förslaget till rådsrekommendation om en politisk agenda för Europeiska forskningsområdet 2025–2027.

Regeringen anser att ERA är ett viktigt politiskt initiativ och att dess utveckling och bidrag till minskad fragmentering av forskning och innovation i Europa har stor betydelse för att kunskap ska komma samhället och dess invånare till nytta. ERA ska bidra till att stärka den samlade europeiska forskningskapaciteten, innovationsförmågan och konkurrenskraften.

Regeringen betonar vikten av att ERA fortsätter att bygga på excellensprincipen så att de bästa forskarna med de bästa idéerna erhåller stöd och finansiering.

Regeringen konstaterar att många åtgärder för att utveckla ERA ligger på nationell nivå och välkomnar att dessa ska vara frivilliga.

Regeringen anser att det för utvecklingen av ERA är viktigt att betona det nationella ansvaret av investeringar i forskning och utveckling där andra länder behöver uppfylla treprocentsmålet.

Regeringen bedömer att förhandlingsresultatet ligger i linje med Sveriges ståndpunkter under förhandlingen. Regeringen föreslår därför att Sverige ställer sig bakom rekommendationen.

Datum för tidigare behandling i riksdagen: Överläggning med utbildningsutskottet den 6 maj 2025.

Faktapromemoria: 2024/25:FPM22 Rådsrekommendation om den politiska agendan för Europeiska forskningsområdet 2025–2027

Fortsatt behandling av ärendet: –

11. Slutsatser on Artificial Intelligence in science

Vilken typ av behandling förväntas i rådet: Beslutspunkt. Godkännande av slutsatser.

Ansvarigt statsråd: Johan Pehrson

Dokument: 8390/2025

Förslagets innehåll:

Europeiska kommissionen planerar att utveckla en strategi för tillämpad AI tillsammans med medlemsstaterna, industrin och civilsamhället. Syftet är att främja ansvarsfull utveckling av AI, öka industriella användningar av AI och förbättra offentliga tjänster.

Det polska ordförandeskapet har tagit fram ett utkast till rådsslutsatser om AI inom forskning, som behandlats i rådsarbetsgruppen för forskning. Förslaget betonar AI:s snabba utveckling och dess revolutionerande påverkan på forskningen, samt vikten av internationellt samarbete och partnerskap med globala AI-ledare.

Rådsslutsatserna framhåller behovet av en systematisk policy för AI inom forskning, som ska komplettera befintliga initiativ. Kommissionen uppmanas att utveckla en strategi för ansvarsfull AI-användning i samarbete med medlemsstater och forskarsamhället. Strategin bör stödja tvärvetenskaplig forskning, policyutveckling, övervakning av AI:s påverkan,

kompetensutveckling, öppen tillgång till forskningsdata enligt FAIR-principerna, och förbättrad infrastruktur.

Vikten av en gemensam europeisk agenda för AI inom forskning betonas, liksom behovet av finansiering, data, beräkningskraft och talang för att stärka EU:s AI-konkurrenskraft. Förslaget stöder kommissionens förslag om ett nytt forskningsråd, EU AI Research Council, och behovet av sektorsspecifika färdplaner samt bättre samordning mellan EU:s och nationella AI-strategier.

Slutligen betonas vikten av att stödja pålitliga AI-lösningar framtagna i Europa, attrahera och behålla talanger inom AI, och säkerställa rättvis och öppen tillgång till AI-infrastruktur och resurser. Forskare och innovatörer uppmuntras att utnyttja offentlig upphandling och R&I-finansiering för att integrera AI i vetenskapliga processer och stödja europeiska startupp företag och uppskalningsföretag.

Förslag till svensk ståndpunkt:

Regeringen välkomnar rådsslutsatser om AI inom forskning och anser att AI har stor potential att påverka och omforma hela forskningsprocessen t.ex. genom automatiserad dataanalys och genom att möjliggöra storskaliga simuleringar. Samtidigt synliggör integreringen av AI i forskningen frågor som rör forskningsintegritet, sekretess, upphovsrätt och reproducerbarhet av resultat.

Regeringen anser, i enlighet med rådsslutsatserna, att användningen av AI inom forskningen behöver överensstämma med vetenskaplig kvalitet, öppenhet och säkerhet. För att säkerställa en transparent och ansvarsfull AI-utveckling och för att underlätta och dra nytta av användningen av AI inom forskningen ser regeringen därför att samordning på EU och nationell nivå kan förbättras och att överreglering bör undvikas.

Regeringen anser att AI och maskininlärning revolutionerar forskningen och att utvecklingen kommer att accelerera. I linje med rådsslutsatserna behöver därför den digitala forskningsinfrastrukturen, utan överreglering, anpassas och utvecklas för att möta behovet av beräkningsresurser, datalagring, hantering av känsliga data och krav på öppna forskningsdata.

Regeringen instämmer vidare med behovet av en ansvarsfull hantering av forskningsdata samt behovet av att skapa incitaments- och meriteringsstrukturer för forskare som tillhandahåller data för AI.

Regeringen bedömer att riktningen i rådsslutsatserna kräver långsiktighet i satsningar på forskningsinfrastruktur som är av strategisk betydelse för forskarsamhället. För att möjliggöra en konkurrenskraftig utveckling av AI anser regeringen att det behövs offentliga investeringar till forskare och företag för att dessa ska inkorporera AI-teknik i t.ex. högre utbildning, och främja integreringen av AI i vetenskapliga processer och startups.

Regeringen framhåller vikten av att inte föregripa förhandlingarna av nästa MFF i rådsslutsatserna och nästa ramprogram för forskning och innovation och understryker en budgetrestriktiv linje för EU:s och nationell budget. Regeringen konstaterar att det kommer krävas stora investeringar för att möjliggöra den gröna och digitala omställningen. Regeringen anser att det fortsatt i huvudsak är privat kapital som behövs vid sidan av offentliga investeringar.

I det fall offentliga kostnader skulle uppstå anser regeringen att utgiftsdrivande åtgärder ska finansieras genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen (MFF) och att ökade kostnader för den nationella budgeten ska finansieras genom omprioriteringar inom beslutade ekonomiska ramar på berört utgiftsområde.

Datum för tidigare behandling i riksdagen: Överläggning med utbildningsutskottet den 18 mars 2025 samt den 6 maj 2025.

Faktapromemoria: –

Fortsatt behandling av ärendet: –

Rymd

12. Slutsatser om användning av satellitdata, särskilt data från satellitkonstellationer för jordobservation, för skydd mot olyckor och krishantering

Vilken typ av behandling förväntas i rådet: Beslutspunkt. Godkännande av slutsatser

Ansvarigt statsråd: Johan Pehrson

Dokument: 8343/2025

Förslagets innehåll:

I förslaget till rådsslutsatser betonas att utmaningar kopplade till klimatförändringar, naturkatastrofer och humanitära kriser kräver ökat samarbete inom EU för att effektivt inhämta, analysera och utbyta data från jordobservationssatelliter. Särskilt understryks att AI-tillämpningar underlättar identifiering av hot och krisberedskap.

Förslaget förespråkar ökad samordning av snabb tillgång till satellitdata, särskilt med tanke på att nya rymdsystem under utveckling kommer att ge snabb tillgång till användbar information. Nyttor förväntas uppstå genom förbättrad information om bl.a. översvämningar, föroreningar, land/skogsdegradering, migrationsflöden och folkhälsorisker. Särskilt lyfts EU-flaggskeppsprogrammet Copernicus för miljöövervakning och katastrofhantering fram.

Förslaget nämner vidare att AI spelar en avgörande roll för snabb analys och processande av stora dataset för att möjliggöra identifiering av risker, särskilt när satellitdata och data från andra källor kan hanteras integrerat. Särskilt betonas vikten av algoritmer för maskininlärning för att prognosticera potentiella hot, liksom ett robust ramverk för att säkra att AI-lösningar respekterar etiska och legala ramar.

Förslaget rekommenderar att om nödvändigt etablera standarder och stödjande initiativ för att harmonisera procedurer inom Unionen, och anger vikten av lösningar som ytterligare säkrar att känsliga data skyddas mot möjliga attacker. EU-kommissionen och medlemsstaterna inbjuds att arbeta mot ökad samordning med ledning av dessa rådsslutsatser.

Förslag till svensk ståndpunkt:

Regeringen anser att investeringarna i de europeiska rymdprogrammen ska ge största möjliga samhällsnytta, där bl.a. möjligheterna att bidra till Agenda 2030 tas till vara. I dessa sammanhang bör nationell säkerhet värnas samt

sekretess, säkerhetsskydd och skyddet för den personliga integriteten upprätthållas.

Regeringen stöder i linje med rådsslutsatserna att AI ska användas för att mer effektivt kunna bearbeta de enorma datamängder som satelliter genererar och därigenom ge snabbare och bättre beslutsunderlag för olika ändamål, såväl samhällsnyttiga som kommersiella, vilket även stärker europeisk konkurrenskraft.

Regeringen anser att en transparent och ansvarsfull AI-utveckling behövs för att underlätta och dra nytta av användningen av AI inom rymdområdet och för analys av satellitdata. Regeringen ser därför att samordning mellan olika aktörer i EU och på nationell nivå och utveckling av gemensamma standarder ska uppmuntras i syfte att nå mer samhällsnytta och bättre motståndskraft inkluderat inom cybersäkerhet.

Regeringen bedömer att förhandlingsresultatet ligger i linje med Sveriges ståndpunkter under förhandlingen. Regeringen föreslår därför att Sverige ställer sig bakom rådsslutsatserna.

Datum för tidigare behandling i riksdagen: Överläggning med utbildningsutskottet den 18 mars 2025 samt 6 maj 2025.

Faktapromemoria: –

Fortsatt behandling av ärendet: –

13. Rymdbaserade data för förbättrad resiliens, säkerhet och krishantering i Europa

Vilken typ av behandling förväntas i rådet: Diskussionspunkt. Riktlinjedebatt.

Ansvarigt statsråd: Johan Pehrson

Dokument: 8344/2025

Förslagets innehåll:

Syftet med riktlinjedebatten är att utbyta erfarenheter om hur rymdbaserade data kan användas för att stärka EU:s civila beredskap, säkerhet, hållbarhet samt krishantering. Utgångspunkten för åsiktsutbytet är rådsslutsatserna om användning av jordobservationsdata för civilskydd och krishantering. I diskussionsunderlaget ställs två frågor som ska vara vägledande för diskussionen: 1) hur MS kan förbättra koordinering och gränsöverskridande samarbete för att säkerställa effektiv och säker användning av jordobservationsdata för krishantering och skydd av kritisk infrastruktur på EU-nivå, 2) hur EU kan använda rymdbaserad teknik för att förstärka krishantering och förbättra koordineringen mellan MS och privata aktörer och därigenom öka säkerhet och resiliens för medborgare och kritisk infrastruktur givet det nya geopolitiska landskapet.

Förslag till svensk ståndpunkt:

Regeringen anser att en transparent och ansvarsfull AI-utveckling behövs för att underlätta och dra nytta av användningen av AI inom rymdområdet och för analys av satellitdata. Regeringen ser därför att samordning mellan olika aktörer i EU och i medlemsstaterna och utveckling av gemensamma standarder ska uppmuntras i syfte att nå mer samhällsnytta och bättre motståndskraft inkluderat inom cybersäkerhet.

Regeringen anser att de europeiska rymdprogrammen ska ge största möjliga samhällsnytta. Det inbegriper bl.a. möjligheterna att bidra till Agenda 2030 att värna nationell säkerhet samt att sekretess, säkerhetsskydd och skyddet för den personliga integriteten upprätthålls. Vidare anser regeringen att AI ska användas för att mer effektivt kunna bearbeta de enorma datamängder som satelliter genererar och därigenom ge snabbare och bättre beslutsunderlag för olika ändamål på både europeisk och nationell nivå, såväl samhällsnyttiga som kommersiella, vilket även stärker europeisk konkurrenskraft.

Datum för tidigare behandling i riksdagen: Har inte behandlats.

Faktapromemoria: –

Fortsatt behandling av ärendet: –

14. Övriga punkter

Forskning

a) Arbetsprogram för nästa ordförandeskap

Vilken typ av behandling förväntas i rådet: Information tillhandahållen av Danmark

Ansvarigt statsråd: Johan Pehrson

Innehåll: Den danska delegationen kommer rapportera om evenemang och aktiviteter under Danmarks ordförandeskap.

Rymd

b) Arbetsprogram för nästa ordförandeskap

Vilken typ av behandling förväntas i rådet: Information tillhandahållen av Danmark

Ansvarigt statsråd: Johan Pehrson

Innehåll: Den danska delegationen kommer rapportera om evenemang och aktiviteter under Danmarks ordförandeskap.

c). Rymd för motståndskraft, säkerhet och krishantering

Vilken typ av behandling förväntas i rådet: Information tillhandahållen av European Space Agency (ESA).

Ansvarigt statsråd: Johan Pehrson

Innehåll: ESA kommer informera om rymdens roll för motståndskraft, säkerhet och krishantering.